Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

...TO—YEAR XXII. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 22, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., petek, 6. decembra (Dec. 6), 1929. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 286

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

...usija in Amerika se klestita z besedami

...imson odgovarja sovjetom, da ima Amerika "moralno pravico" svetovati mir. Litvinov ponovno bere levite Ameriki. Oster izbruh moskovskega časopisja. Mandžurci, okorajženi po ameriški akciji, se upirajo sovjetskim pogojem

Šangaj, 5. dec. — Iz Mukdena ...ročajo, da se provinčna man...urska vlada obotavlja sprejeti ...vjetske pogoje glede statusa ...hodne kitajske železnice, ki ...a jih podpisala dva kitajska ...legata na sestanku v Nikolsk-...ssurijsku. Sovjetska vlada za-...eva med drugim, da morata ...ivši upravitelj železnice Emša-...v in njegov asistent dobiti ...rugi službi na železnici. Kitajci ...temu upirajo.

Washington, D. C., 5. dec. — ...ržavni tajnik Stimson je snoči ...javil pred poročevalci, da je so-...jetski odgovor na ameriško o-...morilo neumesten. Amerika — ...v tem slučaju vsaka dežela — ...ma popolno moralno pravico, da ...obilizira svetovno mnenje pro-...i grozečemu izbruhu vojne, ne ...bi s tem izvršila kako nepri-...telsko dejanje. S tem, da so ...Združene države opozorile Rusi-...o in Kitajsko, naj se držita Kel-...ggove mirovne pogodbe, še ni-...so izvršile nobenega vmešavanja ...ali skušale vplivati na izid ka-...h rusko-kitajskih pogajanj.

Državni tajnik odločno vztraja, da tisto uro, ko je on odpo-...al opozorilno noto Kitajski in ...Rusiji, zadnji potom Francije, ...ni bilo še nikakršnih pogajanj ...med Rusijo in Mandžurijo. ...timson pravi, da je bil po ame-...riškem konzulu v Harbinu do-...bro poučen o poteku položaja v ...Mandžuriji. Ameriška vlada do-...bva vse informacije od svojega ...konzula v Harbinu, ne pa iz ki-...tajskih virov. Ako so se kasneje ...vili kitajski in ruski delegatje ...v Sibiriji, je to dobro znamenje ...in Stimson pozdravlja ta korak. Ameriška nota je bila poslana ...samo iz mirovnih motivov in iz ...nobenih drugih namenov; nota ...je dobila ugodne odmeve od veli-...ne večine dežel, ki so podpisale ...Kelloggov pakt.

Moskva, 5. dec. — Maksim Lit-...vinov, komisar zunanjih zadev, ...je snoči na seji centralnega izvr-...alnega odbora ostro kritizi-...ral akcijo Združenih držav v za-...deri mandžurskega konflikta. ...Dejal je, da Kelloggov pakt ni ...bil kršen s strani Sovjetske uni-...je. Kitajska je začela spor in ...njene bande so provocirale rde-...če čete, da so bile prisiljene bra-...niti rusko mejo in uničiti neka-...ro gnezda kitajskih in belo-...gardističnih izzivačev na drugi ...strani meje. Rusko in kitajsko ...ljudstvo želi živeti v miru in o-...hrani medsebojni mir, samo če ...bodo zunanji imperialisti z A-...meriko na čelu držali roke proč ...in ne bodo podžigali svojih ki-...tajskih hlapcev v Nankingu na ...upor kot so zdaj začeli.

Litvinov je dalje dejal, da so-...vjetska vlada ne odneha niti za ...las od svojih pogojev glede ...mandžurske železnice; vlada se ...zanaša na delavce, kmete in rde-...ečo armado, da izsili te pogoje ...od Kitajcev, ako jih ameriški in ...drugi imperialisti nahujskajo k ...uporu. Imperialisti naj rajši ...premislijo kaj počnejo njihove ...čete na Kitajskem in v drugih ...delih.

Sovjetsko časopisje srdito na-...pada Ameriko, Anglijo, Franci-...jo in vse ostale vlade, ki so se ...pridružile Hooverjevi akciji. A-...meriko noto imenuje podlo hi-...navščino, slepilo in afront. "Iz-...vestija" pišejo, da za to akcijo ...stoji skriva ameriški kapital, ki bi ...rad dobil mandžursko železnico ...v svoje pesti.

London, 5. dec. — Angleška ...konzervativna vlada je bila prva, ki ...je pridružila Ameriki v njeni ...akciji za mir v Mandžuriji, toda ...londonsko časopisje ni edino v ...svoji nadevi. Nekateri listi so ...mnenja, da je Amerika naredila ...napako, ker je prvič predolgo ...čakala z akcijo in drugič, ker je ...naslovila noto na sovjete, kate-...rih drugače ne priznava in s tem ...je dala Moskvi priložnost, da se ...norčuje iz nje. — Lordska zbor-...nica je včeraj z veliko večino ...dala ukor delavski vladi zaradi ...obnove diplomatskih odnošajev z ...Rusijo. Lloyd George je pa izja-...vil v nižji zbornici, da kmalu iz-...gubi vso vero v Ligo narodov!

Pariz, 5. dec. — Francosko ča-...sopisje daje v večini moralno ...podporo Ameriki in silno udriha ...po Moskvi.

Berlin, 5. dec. — Nemški na-...cionalisti zagovarjajo sovjete in ..."Lokal Anzeiger" piše, da je A-...merika doživela s svojo akcijo ...velik diplomatični poraz.

Šangaj, 5. dec.—Kitajska vla-...da je naznanila z ozirom na ame-...riško noto, da kršitev Kelloggo-...vega pakta je na strani Rusije, ...ne na njeni strani. Vlada pravi, ...da stori vse, kar je v njeni moči, ...da se mandžurski spor poravna ...brez nadaljnega oboroženega ...konflikta.

Iz Harbina poročajo, da je v ...vojnem pasu ob sibirski meji za-...vladala silna zima z 20 stopinja-...mi pod ničlo. Sovjetski letalci se ...vsak dan vračajo nad kitajske ...postojanke, toda zadnje tri dni ...niso metali bomb.

Vojna med malimi in velikimi ribami

Neodvisni podjetniki skušajo zadaviti trust radia

Washington. — (F. P.) — Med Radio Corporation of America in neodvisnimi tovarnarji, ki izdelujejo radioaparate, je v teku zanimiva vojna. Zanimiva je namreč, ker skušajo male ribice požreti veliko ribo, vsaj pa jo zadaviti. Privatni podjetniki so namreč izposlovali sodnijsko prepoved proti Radio korporaciji na zveznem sodišču v državi Delavare.

Kopijo te prepovedi so predložili zvezni radiokomisiji z namenom, da jo prisilijo, da korporaciji ne izda novega dovoljenja za razpošiljanje. Neodvisni podjetniki se sklicujejo na zvezni zakon, katerega je trust radia kršil po njihovem zatrdilu in po mnenju zveznega sodnika Morrisa, ki je izdal injunkcijo.

Ameriški radijski korporaciji, ki je v par letih zrastla v velikana radi dejstva, ker si je prisvojila domalega vse patente in radi tega diktira cene radioaparatom, se ni treba tresti pred naskoki malih ribic. Vsaj radiokomisija ne kaže nobenih znakov, da bo upoštevala sodnijsko prepoved, o kateri bo še odločilo zvezno sodišče.

Na drugi strani pa pripravlja novo predlogo za kontrolo trusta radia senator Dill iz Washingtona, ki je priznan "ekspert" na tem polju. Ker pa pretekle izkušnje uče, da je efektivna kontrola velikih trustov in korporacij le pobožna želja, bo rezultat teh poskušenj najbrž povsem nekaj drugega kot pa upajo doseči zagovorniki vladne kontrole.

McLaughlin izvoljen predsednikom

Cleveland. — Zadnja konvencija Ohijske delavske federacije, ki se je vršila v Columbusu, je izvolila predsednikom federacije Harry McLaughlina, predsednika clevelandske centralne unije. Voditelji lokalnih unij in politiki starih strank so McLaughlinu priredili banket.

Dr. Mayo ne veruje v "čudežne" ozdravitve

Chicago. — Dr. Charles H. Mayo, glasoviti kirurg iz Rochesterja, Minn., je te dni dejal v svojem govoru pred tisoč člani Čikaške trgovske zveze v hotelu La Salle, da takozvana ozdravljenja na "božjih potih," ki se pripisujejo "čudodelnim" nadnaravnim vplivom, so le rezultat prenapete čustvenosti, ki ne trajajo dolgo. Človek misli, da je zdrav, ko v ekstazi ne čuti nobene bolečine in lahko teče po paralizirani nogi, toda čim ga mine ekstaza, je spet bolan.

Amerika je "dobro" pripravljena

Za militarizem potroši več kot katera druga država

Washington.—(F. P.)—Predsednik Hoover je objavil v svoji poslanici kongresu zanimive številke o vojni pripravljenosti Amerike. Moštvo armade in mornarice šteje 250,000 oseb, namreč redne armade, katero vodijo "inteligentni in podjetni oficirji." Ako se k redni armadi prištejejo državna garda in rezerve, šteje "naša" armada 728,000 mož.

Ako pride do znižanja vojne mornarice na prihodnji londonski konferenci, zadostuje po Hooverjevem mišljenju ta armada popolnoma v 'obrambne' svrhe. Ako pa ne pride do znižanja, bo pa treba misliti na povečanje "naše" armade, kar bo pomenilo povišanje stroškov v "obrambne" svrhe.

Kar predsednika nekoliko muči, so stroški armade in mornarice, ki znašajo za tekoče leto 730 milijonov dolarjev. Ako ne pride do znižanja na londonski konferenci, bodo ti stroški narastli v prihodnjih par letih nad eno milijardo dolarjev na leto, pravi Hoover. Poleg tega potroši vlada za vzdržavanje pohabljenih vojnih veteranov 800 milijonov dolarjev na leto.

Poleg tega dopiačamo vsako leto za obresti vojnih dolgov, ki jih Evropa dolguje Ameriki, okrog 460 milijonov dolarjev, kar znaša popust ameriške vlade vojnim dolžnikom. Skupni stroški za vzdržavanje armade, vojnih veteranov in za evropske vojne dolgove znašajo torej okrog dve milijardi dolarjev. Pri tem seveda niso všteti stroški domačih vojnih posojil.

Dve milijardi dolarjev direktnih stroškov na leto za "obrambo." Ni čudno, ako celo Hoover vzklikne, da Amerika potroši za militarizem več kot katera druga najbolj militaristična vlada na svetu. Čudno pri tem je to, da v Ameriki prevladuje splošno mnenje, da je naš militaristični aparat veliko manjši kot je na primer angleški, francoski ali italijanski. Letni stroški za vzdržavanje tega aparata kažejo povsem drugačno sliko.

Koliko pa vlada potroši za pomoč brezposelnim ali starim? Niti dolarja! Za "obrambne" svrhe imamo milijarde dolarjev, za blagostanje revnih delavskih družin niti centa, oziroma nekaj milijonov dolarjev, ako k temu prištejemo majhno pokojnino vdovam-materam, ki pa v večini slučajev prihaja iz občinskih blagajn. Pa naj kdo reče, da ni kapitalistična družba idilična!

Naša obramba sega tudi izven mej Združenih držav. V Nikaragvi se na primer še vedno nahaja 1600 pomorščakov, ki varujejo Nikaragvičane pred domačimi Sandinovci. Hoover jih bo odpoklical, "kakor hitro ne bodo deželi več potrebni," kar je lepa tolažba za demokratično misleče ljudi vseh kontinentov.

Na Haitiju imamo še 700 Yankeejev, ki skrbe za "red in mir" tamošnjega "suverenega" ljudstva. Na Kitajskem se nahaja 2605 pomorščakov, ki varujejo "ameriške" interese; sicer ne interese ameriškega farmarja in tovarniškega delavca, temveč interese ameriških bankirjev in drugih velekapitalistov.

Za "obrambo" in za protekcijo "interesov" ameriško ljudstvo sorazmerno plačuje več kot pa ljudstva ostalih držav. *"Crazy-quilt"* civilizacija v polnem pomenu besede. In nikakega znamenja ni, da se bo ljudstvo spametovalo in pričelo trezno misliti o svoji blaznosti, ker le blazno ali pa izredno lahkomiselno ljudstvo je možno ustvariti in prenašati našo ponorelo "civilizacijo."

PROTIDELAVSKO POSTAVO OBETAJO V CAROLINI

North Carolina se zavaruje z antisindikalistično zakonodajo. Obsojeni stavkarji vložili priziv. Obravnava proti pomočnim šerifom se prične v pondeljek

Marion, N. C. — (F. P.) — North Carolina bo prva država od časa vojne histerije, ki se bo zavarovala proti delavskim agitatorjem s protisindikalističnim zakonom. V tej smeri je začel pihati veter, odkar je sodnik Cowper namignil pri obravnavi Hoffmana in treh marionskih delavcev, da država potrebuje strožjih protidelavskih zakonov.

Zbirajo se stari simptomi, ki pokazujejo, da bo podobna zahteva predložena prihodnjemu zasedanju državne legislature, katero kontrolirajo tekstilni baroni in javnonapravne korporacije. Sodnik Cowper je pri obravnavi izvlekel iz žepa tudi famozno izjavo načelnika zveznega vrhovnega sodišča Tafta, katero je podal pred več leti in katera se glasi, da postava ne pozna mirnega piketiranja.

Na podlagi tega Taftovega načela, ki prihaja vedno bolj do veljave, je vsako piketiranje, ne glede kako je mirno, gotove vrste nasilje. Vrhovno sodišče je v dotičnem slučaju končno zaključilo, da imajo stavkarji pravico le do dveh piketov ali stavkovnih straznikov. S tem odlokom je avantgarda ameriškega kapitalizma ustvarila nov "precident" in novo "law of the land", ki se je izkazala za težko verigo na telesu delavstva.

Glede obsodbe Hoffmana in treh stavkarjev stvar še ni zaključena, ker so se prizadeti pritožili na državno vrhovno sodišče. Zadeva bo prišla na dnevni red enkrat prihodnjo spomlad. Obtožnica proti ostalim 74 stavkarjem še ni umaknjena, do šesar bo pa skoraj gotovo prišlo, ker bi nadaljevanje z obravnavo pomenilo težko breme za okraj Mariona.

Po sodnikovem mnenju je Hoffman lahko vesel, da trpi na srčni napaki; ako bi ne trpel na tej bolezni, bi ga bil sodnik zašil za daljšo dobo. Vendar se mu pa Hoffman ni zahvalil za to milosrčnost. Obravnava proti pomožnim šerifom — osem po številu — ki so obtoženi umora stavkarjev, se prične v Burnsvillu prihodnji pondeljek. Obravnava bo gotovo zanimiva, ker med drugim bo tudi pokazala, ali je življenje stavkarjev vredno v očeh "postave" več kot življenje zajca.

Solidarnost ne pozna razredov

Marion, N. C.—Delovodje Marion Mfg. kompanije nabirajo prispevke od skebov za obrambo pomožnih šerifov, ki pridejo pred sodišč radi umora šestih stavkarjev. Najeti namreč želijo "silver-tongued" odvetnika Clyde Hooyja, ki je poznan kot najboljši orator v North Carolini. Njegove govorniške erupcije so tudi veliko pripomogle, da so bili gastonijski delavci obsojeni na dolgoletno ječo.

Nova Edisonova iznajdba: kavčuk iz plevela

New York.—Iz Edisonovih laboratorijev v West Orangu je prišla v sredo vest, da je Edison izmislil proces proizvajanja umetnega kavčuka iz navadne plevelne rastline "goldenrod," ki raste po Ameriki za vsakim plotom in ki rada povzroča nosni katar. Edison je na tem procesu eksperimentiral več let in zdaj se mu je posrečil. Ako se proces obnese, bo vreden nešteto milijarde dolarjev za Ameriko, ki mora danes importirati kavčuk za avtne pnevmatike.

Na podjetnike apelira-je za stare delavce

Največji podjetniki v deželi so naprošeni, da se izrečejo za državno zavarovanje starih delavcev

New York. — (F. P.) — Ameriška asociacija za protekcijo starih oseb se je obrnila na 6000 največjih delodajalcev (korporacij) v deželi s sugestijo, da prenehajo s privatnim zavarovanjem starih delavcev in da podpro gibanje za državno starostno pokojnino. Ta korak je podvzela kot rezultat odgovorov, ki jih je prejela od gotovih podjetnikov, do katerih se je obrnila po informacije v zadevi tega vprašanja.

Old Age Security asociacija pravi v pismu, da se je večina podjetnikov, ki so odgovorili na stavljena vprašanja, izrekla za državno pokojnino, ki je po njihovem mišljenju bolj merodajna kot pa privatno zavarovanje. Asociacija tudi pravi, da je privatno zavarovanje starih delavcev v največjih slučajih le prazna obljuba in navadna vada za delavce. Velike korporacije, ki so pričele uvajati ta sistem, so obenem tudi pričele odpuščati starejše delavce, kar pomeni, da je obljuba privatne "pokojnine" velika farsa.

Da je organizacija podvzela ta korak, je storila to največ iz razloga, da pripomore do večjega zanimanja za to vprašanje. Predloge za starostno pokojnino so bile ali pa še bodo v prihodnjem letu predložene legislaturam v ostalih 38. državah. Deset držav je namreč že sprejelo te vrste zakonodajo. Razen par teh držav, ki so sprejele nekoliko boljšo zakonodajo, pomeni sprejetje v ostalih slučajih le začetni korak radi velike pomanjkljivosti sprejetih postav. Vendar pa obstaja možnost za izboljšanje.

Štiri milijarde budžeta!

Hoover predložil proračun

Washington, D. C. — Predsednik Hoover je v sredo predložil kongresu proračun federalne vlade za fiskalno leto 1931-32. Proračun predvideva blizu štiri milijarde ($3,880,000,000) dolarjev izdatkov, ki jih ima dovoliti sedanji kongres. Ogromni milijoni gredo za armado, mornarico in aeroplane. Vojni department estimira svoje izdatke na 443 milijonov dolarjev. Za javne stavbe je določenih 81 milijonov, za nove kanale 10 milijonov, za reguliranje reke Misisipi, da se omeje povodnji, pet milijonov.

Muste je na governiški turi

Cleveland. — Tukaj se je mudil par dni A. J. Muste, načelnik Brookwooda in predsednik Konference za progresivno delavsko akcijo. Nagovoril je skupino progresivnih unionistov z namenom, da se organizira nova postojanka konferenčnega gibanja. Od tukaj je odpotoval z enakim namenom v Detroit.

Zborovanje javnolastniške lige v Muscle Shoalsu

Konferenca zagovornikov podržavljenja industrij velik uspeh; zahteva vladne akcije za razvoj Muscle Shoalsa

Muscle Shoals, Ala. — Najbolj uspešna konferenca v zgodovini Public Ownership lige, ki je trajala v tem mestu štiri dni, je zaključena. Udeležili so se je zastopniki iz 23 držav in Kanade. Med njimi je bilo mnogo načelnikov državnih podjetij, inženirjev in kemikov; sploh je bila konferenca jako reprezentativna z ozirom na poklice.

Zborovalci so si ogledali ogromno vladno elektrarno in tovarno za izdelovanje umetnih gnojil. Muscleshoalski projekt je stal vlado okrog 150 milijonov dolarjev. Radi velikega in uspešnega nasprotstva od strani privatnih interesov obrat tega projekta do malega počiva: od osmih velikih turbin je v obratu le ena in velika tovarna za umetna gnojila počiva že deset let. Zgrajena je bila v vojnem času za produciranje nitrata v vojne svrhe.

Sedanji položaj tega velikega projekta se je nekaterim videl tragičen, drugim pa navaden sločin. Okoliška mesta na primer zahtevajo od vlade, da obratuje elektrarno s polno paro in s tem zadosti zahtevi po ceneni elektriki. Radi velike moči trusta elektrike pada ta zahteva na gluha ušesa. Največjo besedo v tem kraju ima Alabama Power kompanija, ki gali prebivalstvo prav po roparsko. To je razvidno iz dejstva, da vladni elektrarni plačuje za kilovatno uro elektrike eno osminko centa, konsumentom pa računa za to količino 10 centov ali 80krat toliko kot plača za njo vladi.

Zgrešanje konference in tukajšnjega prebivalstva na splošno nad takimi razmerami je umljivo. Zborovalci so sprejeli zahtevo, da zvezna vlada reorganizira to podjetje v smeri, da zadosti potrebam tukajšnega okraja po ceneni elektriki. V tem smislu je govoril tudi kongresnik Hugo Black, ki je zahteval, da vlada takoj pošene v obrat vseh osem turbin. Glede tovarne za umetna gnojila je sugestiral, da jo vlada odda v najem privatnim interesom, kar pa ni ugajalo zborovalcem, ki so sprejeli zahtevo, da jo obratuje vlada.

Zanimiva so bila poročila o uspehih ali težkočah občinskih elektrarn in drugih vladnih podjetij. Father J. J. Gurran iz Wilkes-Barreja je pripovedoval o boju, ki ga ima prebivalstvo s privatno vodovodno kompanijo. Radi visokih cen, ki jih družba računa za "service", se večkrat pojavi stavka konzumentov, namreč nočejo plačati visokih računov. Ker pa družba odpira in zapira "pipo", so ljudje včasih brez vode. Izjalovila so se tudi vsa prizadevanja, da bi preprečili družbi zapiranje vode sodnijskim potom, ker sodišče enostavno odkloni sodnijsko prepoved.

J. D. Ross iz Seattla je napovedal večji razvoj javnega lastništva na vsej zapadni obali. On načeluje veliki mestni elektrarni že nad 20 let. Mestna elektrarna sedaj zalaga vse mesto in velik del okolice z električno silo, za katero računa najnižjo ceno v deželi. V teku je tudi agitacija, posebno med farmarji, za sprejetje postave, ki bi dovoljevala distriktne elektrarne.

Enako tudi v Wisconsinu, ki se skuša otresti privatnih baronov elektrike. Milwauški socialistični župan Hoan je rekel, da je državna kontrola popolnoma bankrotirala. Izrazil je upanje, da prihodnje zasedanje legislature sprejme novo postavo za ustanovitev distriktnih elektrarn.

Slična poročila, ki so bila na splošno jako optimistična, so dali zastopniki drugih držav in Kanade, kjer so javnonapravne industrije v večini v rokah vlade. Po vsej okolici Muscle Shoalsa je vladalo največje zanimanje za zborovanje. Seje so se vršile po en dan v Muscle Shoalsu, Sheffieldu, Florencu in Tuscumbiaju. Ponudbe za prihodnje zborovanje Public Ownership lige, kateri načeluje Carl D. Thompson, so prišle iz 30 mest križem Združenih držav in Kanade.

Baldwin ožigosal kaznovanje stavkarjev

V zapor bi moral biti poslan šerif in njegovi pomočniki, ne pa stavkarji

New York. — (F. P.) — Oblasti države North Caroline so lahko vesele, da nima odločilne besede Roger Baldwin, direktor American Civil Liberties unije. Ako bi jo imel, bi tudi delavci imeli vsaj toliko pravic kot jih uživajo podjetniki. To je razvidno iz njegovega komentarja o obsodbi Alfred Hoffmana in treh marionskih stavkarjev.

"Soditi po informacijah z ozirom na vodstvo marionske stavke bi bilo pravilnejše, ako bi bil sodnik poslal v ječo šerifa in uradnike tekstilne družbe kot pa stavkarje," pravi Baldwin med drugim. Po njegovem mnenju bi slični „nemiri, radi katerih je bil Hoffman obsojen na 30 dni zapora in tisoč dolarjev kazni in ostali trije na šest mesecev ječe, povzročili v New Yorku k večjemu živahno cestno zborovanje.

"Do danes so bili v North Carolini poslani v zapor le stavkarji. Rekord vseh nasilnosti in nemirov, do katerih je prišlo v zadnjih viharnih mesecih, pokazuje, da so se stavkarji faktično branili pred nasiljem s strani oblasti in podjetnikov, ne pa jih povzročali", pravi Baldwin.

Kakor hitro bo zaključen proces proti pomožnim šerifom, ki so obtoženi umora šestih stavkarjev, bo unija s pomočjo American Civil Liberties organizacije, ki je sodelovala tudi pri zadnji obravnavi, vložila proti oblastvenim organom in marionski kompaniji tožbo za odškodnino v interesu sorodnikov padlih žrtev. Priprave za tožbo za odškodnino so še v teku po izjavi Baldwina.

Domač drobiž

Prva slovenska ura na radiopostaji WJAY v Clevelandu, ki je bila proizvajana zadnjo nedeljo, je bila uspešna kot poročajo clevelandski slovenski listi. Bilo je petje in godba. Prišlo je mnogo čestitk od vseh strani. Prihodnji program je v nedeljo 8. decembra od dveh do treh popoldne, vzhodni čas.

Anton Colnar v Clevelandu, star 39 let, je v hipni blaznosti napadel z britvijo svojo ženo in ji prizadjal 14 ran, nato je ranil še sebe. Oba so odpeljali v bolnišnico, sedem otrok so pa vzeli sosedje k sebi.

V Forest Cityju, Pa., sta Tone in Jennie Dresler zadnje dni slavila srebrno poroko.

Miss Mary Avčin, znana agilna delavka pri naših kulturnih prireditvah v Chicagu, je imela nesrečo zadnji torek zvečer, ko se je peljala domov s taksijem iz domače zabave pevskega zbora "Save," Taksi je imel kolizijo z drugim avtom in Mary se je hudo pobila na glavi. Nahaja se v St. Luke's bolnišnici, Michigan ave. in 14. st. Želimo, da kmalu okreva.

V Enumclawu, Wash., sta umrli dve rojakinji, Ana Vidoš in Ana Kos. Prva je bila 40 let v Ameriki in doma od Suhorja pri Metliki, druga pa iz Nove Štifte na Štajerskem.

Avtomobil je zelo nevarno povozil rojaka Johna Ludvika v Clevelandu. Lobanja mu je prebita.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (razen Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Nov. 30-29), pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da ne vam list ne ustavi.

Washington se čudi

Hoover je opozoril Rusijo na Kelloggov mirovni pakt. Noto je poslal Rusiji, oni Rusiji, katero je Amerika poznala pred vojno, toda nota je prišla v roke sovjetom, kajti stare Rusije ni več. Hoover se je začudil, ko je dobil odgovor sovjetov. Zdaj šele mora biti prepričan, da sovjeti res ekzistirajo, čeprav jih Washington oficielno ne pozna.

Ali ni to čudno? Še bolj čuden je bil za Hooverja sovjetski odgovor, ki se bistveno glasi, da sovjetska Rusija ne pozna nikogar, ki bi mogel govoriti v imenu Kelloggovega pakta in diktirati mir na drugi strani sveta. Končno pravijo sovjeti Hooverju, da se jim zelo čudno zdi, ker jim Amerika oficielno bere levite, dasi jih drugače noče poznati.

Jasno je, da je Hoover ustrelil velikega kozla. Kot človek in inženir on dobro pozna ruske sovjete; saj jih je nasitil za časa lakote leta 1921. Toda kot prezident jih ne sme poznati— kljub temu jih je priznal s svojo noto in slabo naletel. Sovjeti tudi njega ne poznajo —ne priznavajo Amerike kot svetovnega kelloggovskega policaja, ki komandira mir.

Kelloggov pakt ni prestal "prve preizkušnje." Kelloggov pakt je lepa stvar, dokler je na papirju. Na papirju lahko živi še dolgo let. V Washingtonu se lahko čudijo — in včasoma se bodo še bolj. Ne smejo pa se čuditi, če jih enkrat v bližnji bodočnosti Moskva opozori na Kelloggov pakt, ko bodo ameriške čete marširale kje v Centralni ali Južni Ameriki . . .

Poslanica

Hooverjeva poslanica kongresu je tipičen biznški dokument. Nametana je do najdrobnejših detajlov s priporočili, ki totalno streme za tem, da se business dežele postavi na čvrste štiri noge. Vse, vse mora služiti velikemu privatnemu businessu, nekaj malega odpade farmarjem, za delavce pa ni nobenega priporočila. Nobene besede za socialno zakonodajo, nobene sugestije za odpravo krivic organiziranemu delavstvu in najmanjšega migljeja za osvoboditev otrok iz mezdne sužnosti. Velik je dokument in mojstersko opredeljen z vsemi mogočimi podrobnostmi, ampak delavec zaman išče enega samega jeklenega zrna med plevami. Po predsedniškovem priporočilu mora kongres pridno mleti, toda delavec dobi le otrobe. Tako si je izvolil . . .

Brzojavno poročilo iz Moskve se glasi, da je kominterna odredila komunistični stranki v Združenih državah, naj organizira zamorce in skuša zanesti propagando v ameriško armado. Ako je to poročilo resnično, je nov dokaz, kako malo poznajo moskovski voditelji ameriške razmere.

Ameriška armada sestoji iz prostovoljcev. Velik odstotek je postopačev, lenuhov in drugih pridaničev, katerim je armada ali mornarica prijetno pribežališče za pustolovsko življenje. Armada, bodisi državna milica ali federalna, ni ona armada za časa vojne, v katero so bili milijoni posili vtaknjeni. Vojak prostovoljec je navadno zadovoljen, ker drugače bi ne iskal vojaške službe. Zato je baš prostovoljec najslabši material za boljševiško ali kakršnokoli revolucionarno propagando. Če mislijo boljševiki, da je prostovoljnega ameriškega vojaka tako lahko pridobiti kakor evropskega, ki je prisiljen služiti v armadi, so v veliki zmoti. Denar vržen za propagando med vojaki bo vržen v vodo. Revni komunistični delavci — kolikor jih je — ga bolj potrebujejo.

Denarni zavodi pridno oglašujejo pošiljanje denarnih daril v staro domovino za božične praznike. Iz tega se razvidi, da mnogi rojaki pošiljajo taka darila sorodnikom. Zakaj pa baš k božiču? Ali druge čase ne potrebujejo denarja v stari domovini? Svobodomiselni rojaki v Ameriki bi lahko v tem oziru izvršili dobro reformo.

Krukarjem se obeta rožnata bodočnost. "Inšurene biznes" dobro raste, kar pomeni, da bo vedno več in več—bogatih vdov.

Ford je zvišal plače na minimum $7. Dal bo nekaj delavcem, kar je delavcem že dolgo let dolžan.

Glasovi iz naselbin

Koncert "Prešerna"

Chicago.—Dolžnost me veže, da se v imenu moškega pevskega zbora "Prešeren" zahvalim vsem, ki so na kak način pripomogli k sijajnemu uspehu prvega koncerta. Hvala vsem posetnikom, ki so se v velikem številu udeležili prvega koncerta "Prešerna" in na ta način pokazali, da se zanimajo za novi pevski zbor. Zahvala gre kuharicam, ki so pripravile okusno večerjo, da so se posetniki po programu lahko okrepčali. Mnogo so imele dela, postreči tolikemu občinstvu, a so ga izvršile v zadovoljstvo občinstva in zbora. Ob prvem koncertu so naše kuharice pokazale, da so kos svoji nalogi. Nadalje se zahvaljujem podpornim članom zbora za pomoč med programom, da je šlo vse v redu, in so bili na razpolago tudi po programu. Na ta način so pripomogli zadovoljiti občinstvo v splošnem. Hvala pevskemu zboru "Lira" za sodelovanje pri koncertu, ker so tako podaljšali program za več točk.

Na sodelovanje so bili vabljeni vsi slovenski pevski zbori iz Chicaga: Lira, Sava, Adria in Slovan. Pevski zbor Lira se je zavedal, da novi zbor, (kot vsaka nova organizirana skupina) potrebuje pomoči in sodelovanja, in se je odzval ter tako pripomogel do boljšega uspeha, ker so se spomnili pregovora, da roka roko umije, obe pa obraz. Zato bo tudi pevski zbor "Prešeren" gledal na to, da bo povrnil storjeno uslugo.

Pevski zbor "Slovan" je odgovoril in se opravičil, da ne more sodelovati za enkrat; odgovor je bil dobrodošel. Zbora Sava in Adria pa niti odgovora nista poslala. Tudi dobro. To je dokaz, da omenjena zbora niti ne upoštevata "Prešerna" kot novo postojanko na kulturnem polju.

Morda sem poslal vabila na napačne osebe, ker nisem vedel kdo so tajniki omenjenih zborov? To vem, da so osebe, na katere sem poslal vabila, člani zborov. Mislil sem, da velja tudi pri drugih zborih tako kot pri "Prešernu." Če kateri član našega zbora dobi pismo, tikajoče se zbora, ga prinese na pevsko vajo in tam se prečita pred člani in tako cel zbor odloči, kaj se ukrene in nato se pošlje odgovor.

Mogoče pa ni bilo odgovora zato, ker nisem poslal naslovljenega zavitka z znamko v odgovor. To bom storil v bodoče.

Kar se tiče proizvajanja petja in igre, je občinstvo, ki je bilo navzoče, sodnik, ono lahko sodi, če bo kaj iz tega zbora ali ne. Kritik sam priznava, da so dobri glasovi, samo izvežbati jih je treba. To še ne kaže tako slabo. Dokler so strune v klavirju, se lahko uglasi glasove, a brez strun ni nič.

Pevski zbor "Prešeren" rad prizna, da še ni kos umetništvu, kot mu tudi drugi zbori niso, a se bo potrudil, da bo v bodoče vedno bolj in bolj spopolnjeno pel tudi težje skladbe. Upam, da dosedaj tudi nikdo ne more zahtevati od novega zbora kot je "Prešeren", kaj posebnega, ker to je šele začetek.

"Prešeren" je bil vesel, ko je videl tolikо občinstva zbranega in skoro vsak se je dobro zabaval. Kolikor sem jaz videl, je veselje trajalo pozno v noč, tako da je že hišnik dvorane gledal, če ne bo tega konec. Ako se je komu kaka krivica zgodila, se je to nevedoma in vsak prizadet se lahko zglasi pri članih zbora, ali pa naj mi piše na spodnji naslov in vse bo v redu. Obljubljamo v bodoče še bolj zadovoljiti občinstvo z bogatejšim in bolj spopolnjenim programom in se priporočamo za obilen poset na "Prešernovih" prireditvah.

Hvala vsem trgovcem in drugim, ki so dali oglase in tako pomagali novemu zboru, in vsem, ki so nam pomagali pri razprodavanju vstopnic v predprodaji. Kdor je več delal za zbor, temu gre večja zahvala. Kogarkoli veseli petje in da ima glas in posluh, ga vabimo, da pristopi k novemu zboru "Prešeren," ki je edini moški zbor v Chicagu. Vaje imamo ob nedeljah dopoldne od 9. do 11. ure v P. Bergerjevih prostorih. Katerega veseli, naj sedaj pristopi, da se skupaj pripravimo za prihodnji koncert.

Anton Udovich, 1744 W. 21st Place, Chicago, Ill.

Rudarske volitve

Milwaukee, Wis. — Borba za obstanek v premogarskih okrajih v državi Indiani, kjer sem delal 11 let, me je prisilila, da sem si poiskal delo v tovarni, dokler se obrat v premogorovih ne obnovi. Sicer so zgledi slabi, da bi se to zgodilo čez zimo, ker 31. marca poteče pogodba med operatorji in 11. distriktom UMWA. Stavka je skoro neizogibna.

Pred 14 leti sem spadal k distriktu št. 22 v državi pelina. Tam se bodo drugi teden vršile volitve distriktnih uradnikov. Med kandidati je tudi Slovenec, sin revnih staršev, kot je večina rudarjev. Med premogarje v državi Wyoming je prišel l. 1914. Izvoljen je bil za poslanca pri tehtanju premoga. Ker je bil pošten napram rudarjem, je prišel v zamero pri družbi. Pred leti je bil tudi delegat distriktne organizacije in je storil kolikor je pač mogel v korist rudarjev, za kar ga je družba enostavno odslovila. Ime tega rojaka je Ignac Piki; kakor sem čital v dopisu od tam, kandidira za distriktnega predsednika. Ni važno kakšno ime bo dobila organizacija, ako pride do razsula, glavno je kdo bodo voditelji pod staro ali novo unijo. Urad distriktnega predsednika je važen, in prepričan sem, da bo prišlo na dan marsikaj gnilega, kaj vse se je delalo za kulisami, ako bo Piki izvoljen.

Rojaki Slovenci, agitirajte za svojega kandidata v omenjenem distriktu. Ako boste to storili, bo v vašo lastno korist in obenem nas vseh. Upoštevajte geslo "Vsi za enega in eden za vse" in zmaga bo vaša.—**Frank Juvan.**

S trebuhom za kruhom

Milwaukee, Wis. — Pred par meseci sem prišla v to mesto iz Minnesote. Par dni pred odhodom so me članice društva št. 111 SNPJ prijetno presenetile z malo zabavo in mi poklonile lepo darilo, katerega nisem pričakovala. Veliko let sem preživela med njimi in razume se, da je bilo težko se posloviti od njih. Članicam društva in prijateljicam se lepo zahvalim za vse, kar so mi dobrega storile.

Ko sem dospela v Milwaukee, sem pristopila k društvu "Venera." Delavske razmere so pač take, da preganjajo človeka iz kraja v kraj in mora hoditi s trebuhom za kruhom. Za mojega moža ni bilo v Aurori, Minn., več dela in je odšel meseca aprila v Milwaukee. Jaz in otroci smo odpotovali za njim 7. junija. Predno sem odšla, sem oddala pohištvo na vlak in uradnik železniške družbe je rekel, da bo prišlo za menoj čez pet ali šest dni, v resnici smo ga pa dobili šele čez tri tedne.

V tem mestu je veliko ljudi brez dela in tudi moj mož ima večkrat neprostovoljne počitnice. Meni se tukaj ravno tako vidi, kot da bi šele prišla iz starega kraja; vse mi je tuje in neznano. Rekli so mi že večkrat, da se mora človek v velikem mestu lagat, da bolje izhaja. Slišala sem tudi, da je v Wisconsinu toplejše kot v Minnesoti, a v zadnjih dnevih sem se prepričala, da je tukaj mrzlejše kot v Minnesoti.

Jerca Hochevar.

Sokolski dom

East Palestine, O. — V splošnem so slabe delavske razmere; pri nas so pod ničlo že več kot pet let, odkar je bankrotirala tovarna za kavčuk. Letos je še ena zaprla vrata, ko je bankrotirala. Brezposelnost je tukaj velika; le malo ljudi še dela v našem mestu; večinoma se vozijo v druga bližnja mesta za delom, kamor pač kdo more.

Pred nekaj meseci sem obiskal Slovence v bližnji naselbini Salem, O. — V veseli družbi sem nabral vsoto za Sokolski dom v Gor. Logatcu, Jugoslavija. V imenu Sokolov se toplo zahvaljujem vsem darovalcem. S prošnjami so velike potežkoče, posebno obiskovanje naselbin je težavno. Na pismene prošnje, katere sem dal priobčiti trikrat v Prosveti in si napravil stroškov za oglas $7.50, se je odzvala ena oseba z $1. Osebno sem nabral $11.50, vsega skupaj $12.50, preostanek $5 sem poslal na pristojno mesto v Jugoslavijo.

Toliko v prijazno obvestilo vsem, ki so darovali v ta namen.

Jacob Istenič.

Uspešna prireditev

Detroit. — Triumf, ki ga je dosegla "Zarja" v Clevelandu s Parmovo opero "Urh, grof Celjski", nam ostane še dolgo v spominu. Dobili smo mnogo več kot smo pričakovali. Detroitska naselbina je bila častno zastopana. Predstave sta se udeležila oba pevska zbora, ter mnogo posameznikov, krog 80 ljudi. Ogromni avditorij S. N. doma je bil napolnjen in občinstvo je nestrpno pričakovalo začetka.

Pisati kritiko o operi ni lahka reč, posebno, ako jo pojejo delavci, ki jim za vaje preostaja le malo časa. Krono je po mojem mnenju odnesla ga. Antonija Simčič v vlogi Marjetice (sopran). S svojim ljubkim in čistim glasom je občinstvo naravnost očarala in ponovno je šela burne ovacije; ona je tudi izborna igralka. Naša stara znanka na odru ga. Mary Ivanush (alt) ni niti malo zaostajala zanjo, vendar se pa v kratki vlogi ni mogla razviti do tiste višine kot običajno. — Louis Belle (tenor) v vlogi Ivana je dobro pel; nastop je imel pa za kmetskega fanta preveč dostojanstven; najboljši je bil na straži v drugem dejanju Frank Piut (bariton) v vlogi Urha je bil dober, toda odlikoval se je šele v tretjem dejanju; nastop in kretnje je imel pa ves čas izborne — Vatro Grill (bas) v vlogi Pengarja je iztisnil iz grla kar je mogel, nastop župana je izvrstno posnemal. Nadvse me je pa presenetil Frank Mahne (tenor) v vlogi Valentina; v vsem naraven, situacijo je znal obvladovati, nezaupljiv ter pravi tip kmetskega fanta. Nova moč ki obeta še mnogo. — Vlogo romarja je imel Jože Birk ml. (bas). Glas še nima docela izvežban, vendar si ga s pridnim učenjem lahko zboljša; tudi kretuje je imel za lokavega in hinavskega romarja pomanjkljive; imel je nehvaležno vlogo.

Anton Eppich, ki ga poznamo kot izbornega komika, je imel vlogo grofovega glasnika. Pel je bas. Nastop je imel imeniten, pel je pa pretiho, njegov glas se tudi zboljšuje, dasi še ni popolen. Ansambel je bil pa ves čas za naše razmere neprekosljiv. Vsak posameznik na svojem mestu, izborno disciplinirani, ter je z lahkoto zadel vse note.

Režiser Vatro Grill je imel ogromno delo. Scenerija je bila nad vse okusna kakor tudi kostumi. Hrvatski kolo-plesalci so mnogo pripomogli do boljšega uspeha, vendar bi pa v sceni ko Urh podeli Ivanu viteštvo njihov ples v ozadju lahko izostal. Dirigiral je g. John Ivanush. Njegov orkester je častno rešil svojo težko nalogo. Vse melodije so uglasbene v narodnem motivu in že na prvi pogled se vidi da je to čisto slovensko delo.

Upamo, da nam dajo "Zarjani" vsako sezono vsaj eno opero. Bojazen, da ne bo uspeha, je odveč. Detroitčani so odnesli iz Clevelanda najlepše spomine, in kljub pozni uri so bili na busu nadvse razigrane volje, k temu sta pa mnogo pripomogla Gaberšek in Kuhovski s svojim pristnim humorjem.

F. Česen.

Odhod v Waukegan

prihodnjo nedeljo na proslavo dvajsetletnice ženskega društva "Moška Enakopravnost" št. 119 SNPJ bo OB ENI URI POPOLDNE mesto ob 12. Ta sprememba je vsled želje mnogih, ki se želijo udeležiti te proslave. Kdor želi iti v Waukegan, naj bo na postaji "Adams in Wabash" (North Shore Line station) točno ob 12:45.—**P. O.**

Letna seja društva št. 277

Struthers, O. — Letna seja društva št. 277 se bo vršila v nedeljo dne 8. decembra. Seja je važna in vsak član se je mora udeležiti. Glavna točka dnevnega reda bo volitev društvenega odbora za leto 1930. Odstotni člani bodo kaznovani po pravilih. Plačajte svoj assesment ob času. — **A. Mikolich**, tajnik.

Materinščina v ljudskem štetju

Odpor proti odpravi narodnostnih statistik uspešen

Foreign Language Information Service je z uspehom predvodil kampanjo proti nameravani odpravi narodnostnih statistik v prihodnjem ljudskem štetju. To je vprašanje, ki je velike važnosti za vse činitelje, ki se zanimajo za imigracijo, in za vse narodnostne skupine v Združenih državah. V svoji kampanji je F. L. I. S. imel podporo raznih drugih organizacij in tujejezičnega časopisja. **Uspeh je bil popolen in v ljudskem štetju l. 1930 ostane vprašanje o materinščini.**

Posvetovalni odbor za ljudsko štetje (census), ki se ima vršiti l. 1930, je vsled vključitve mnogih novih vprašanj, ki jih popisovalci imajo staviti na ljudi, sklenil priporočati, da se topot izpusti vprašanje o materinščini.

Da so sprejeli to priporočilo, bi bili tujerodci, naseljeni v Združenih državah, navedeni le po rojstni deželi. Dobili bi sicer statistike, koliko tujerodcev je prišlo iz Nemčije, Poljske, Italije, Jugoslavije itd., ali ne bi imeli nikakih natančnih podatkov o številu Nemcev, Poljakov, Rusinov, Slovencev, Hrvatov, Srbov itd. Neški priseljenec iz Čehoslovakije bi bil naveden le kot "Čehoslovak" po državnem izviru, Jugoslovan po narodnosti iz Italije bi bil le naveden kot "Italijan" itd. Skratka narodne manjšine v raznih državah bi bile povsem ignorirane, vkolikor se tiče njihovih pripadnikov v Združenih državah. Census sploh ne bi navedel mnogoštevilnih narodnostnih skupin, ki nimajo svoje lastne države. Na pr. Ukrajinec sploh ne bi bilo v ameriških statistikah, kajti oni bi bili navedeni kot "Rusi", "Poljaki" oziroma "Rumunci" po državi, od koder prihajajo.

Foreign Language Information Service je zavzel stališče, da je mnogo bolj važno, koliko tujerodcev češke, slovaške, slovenske, nemške, italijanske itd. narodnosti je v Ameriki, kot koliko ljudi, rojenih v Čehoslovakiji, Nemčiji, Avstriji, Italiji, Jugoslaviji itd. živi tukaj. Svoje ugovore je F. L. I. S. predložil trgov. tajniku Lamontu in ravnatelju cenzusovega urada Stuartu. Istočasno je F. L. I. S. poskrbel za potrebno publiciteto o tem vprašanju. Veliko število ameriških in tujerodnih organizacij in poedincev je podpiralo to kampanjo potom pisem na trgovinskega tajnika. Ameriški in tujejezični tisk je v uvodnih člankih izrazil svoje mnenje. Končno so se činitelji, ki imajo opravljati z ljudskim štetjem, dali prepričati, da je umestno pridržati materinščino kot kazalo narodnosti v prihodnjem ljudskem štetju.

Prihodnji cenzus bo najnatančnejši v zgodovini

Človek si lahko predstavlja veliko nalogo uradnih popisovalcev prebivalstva, ako si ogleda vprašalne pole, ki se imajo rabiti pri cenzusu. To najtančnejše ljudsko štetje v ameriški zgodovini se bo vršilo v prihodnjem aprilu. Le 30 dni bo posvečenih za dovršitev ljudskega štetja. Ta naloga bi bila nemogoča brez pripomočka čudežnih popisovalnih strojev, iznajdenih in izpopolnjenih od Census Bureau. Ti stroji lahko tabulirajo karte, vsebujoče do 60 podatkov, tako hitro, da se tabulacija 25,000 kart lahko dovrši v eni uri. Stroji izbirajo karte po starosti, spolu, narodnosti itd. in seštevajo poedine podatke v hitrosti 125,000 kart na dan.

Vsak poedinec mora odgovoriti na približno 30 vprašanj, kar se tiče statistik o prebivalstvu. V poljedelskem seznamu pa bo kakih 240 vprašanj. Seznam vprašanj o prebivalstvu bo vseboval vprašanja o stanovanju, imenu, družinskih pripadnikov, dolgosti bivanja v dotični hiši, osebnem popisu, vzgoji, rojstnem kraju, materinščini, državljanstvu, poklicu, zaposlenosti itd.

Vsako podjetje v deželi, od največje korporacije do najmanjše štacune, pride v ljudsko štetje. Prvič, bo ljudsko štetje obelodanilo dejanske podatke glede zaposlenosti in nezaposlenosti v tej deželi.

FLIS.

Clevelandske opazke

Beleži Tone Podgoričan

"Enakopravnost" pravi, da ni bila tralna v prošli volilni kampanji. To je Tudi Vehovca je priporočala, oziroma storili njeni naročniki. Istotako je priporo ostale slovenske kandidate, tako da res ni vedeli, koga izmed njih res podpira in pr roča. Vedeli pa smo, *katerega bi bila priporočala* in to zadostuje.

Kdor pravi, da je delavstvu naklon mora to tudi dokazati dejanski, sicer mu n ne verjame. Beseda (zatrdilo) ne zadostu

Tisti "radoljubi", ki ob vsaki priliki g ričijo o svoji "veliki", "požrtvovalni" in sebični" ljubezni do naroda in domovine navadno sebičneži, ki jim je njihova lastna rist prva, narod in domovina pa deveta b Tisti, ki svoj narod in svojo domovino res no ljubijo, pa ju ljubijo s srcem, ne z jezi kot prvi, zato so javnosti neznani. Ljub prvih je ljubezen vlačuge, ki ima ljubezen prodaj za denar, ljubezen drugih pa je č ki se ne da kupiti, niti prodati.

Neka znana "veličina' nekaj besedi nekakšni večini, iz česar sklepam, da se rad udaja iluzijam in da goji nadvse pob želje, ki so in ostanejo samo pobožne ž Well, o večini je lahko govoriti in pisati di v domišljiji jo je lahko ustvariti (iz "n seveda, kot je Bog ustvaril dolino solz, zv ce svetle in solnčece žarko, ki se zabava s da roma okoli našega planeta in čaka, da s njem pojavi spet kaka veličina, ki mu bo povedala "Solnce, stoj!") ampak večino p zati — well, that's not so easy.

V Jugoslaviji so pravkar praznovali o nico ujedinjenja. Tujci vidijo precejšen trast med letošnjo in proslavami zadnjih letos so namreč raz poslopij vihrale samo goslovanske zastave, slovenskih, hrvatskih srbskih ni bilo videti. Saj jim jih tudi t ni! Za Jugoslavijo zadostuje ena zastava, smo Jugoslovani en narod — ali ne? Kar goslavija potrebuje, pa ni ena zastava za državo, ampak enoten duh. Da se to do pa je najprej treba ubiti separatističnega ja, kar pa ni lahko naloga. Današnji reži ne bo kos, z lahkoto pa jo bota obvladala lavec in kmet, kadar postaneta gospodarja lastni zemlji.

KDAJ JE SPANJE NAJBOLJ GLOBOK

Spalna potreba je pri človeku zelo ra na, po starosti. Dojenčki spijo skoraj ves žalibog tudi ne vso noč. Tri leta stari o spijo še pol dneva, v razvojnih letih je potr nočni počitek devetih do desetih ur, odra zadostuje navadno sedem ur spanja. V nemirni duhovi, kot Newton, Napoleon I. niso spali nikdar več kot pet ur. Seveda v splošnem premalo. Potreba spanja pa n ločena le po trajanju, temveč tudi po gl spanja. Nove metode so nam pokazale, da jo ljudje po dveh načinih: pri eni vrsti na največja globina spanja v teku prvih dve — zato tudi reklo o zlatem spanju pred po jo — nakar postaja spanje zmeraj bolj ra zjutraj vstanejo ti ljudje popolnoma sp Drugi, ki niso tako srečni, imajo dvojno no krivuljo; tudi oni dosežejo kmalu po za nju maksimalno spalno globino, nato pos njih spanje bolj rahlo, a se proti jutru z poglobi in morajo ti ljudje vstati, ko je sp najglobije. Ostane jim utrujenost, ki jo č ves dan. Posebno škodljiv je ta ostanek u jenosti pri otrocih, ki morajo že ob sedmih ti, da ob osmih šole ne zamudijo. Zato novejšem času zelo začeli misliti na to, d nastavili začetek šolskega pouka na deveto Otroci, ki bi bili bolj prespani, bi zamu uro s svežim učenjem hitro nadomestili.

Ameriško življenje

48.

Tožitelj in odvetnik v eni osebi

Odvetnik Howard F. Kirk je vložil tožb ločitev od svoje žene. Ko je prišel dan prave, je bil Kirk tožitelj in obenem svoj la zagovornik. Strogo formalnost pocedure je vajal takole:

"Odvetnik Kirk bo zdaj zaslišal tožit Kirka, ki je pripravljen pričati v svoj la zagovor.

(Kirk vpraša): Kako vam je ime? Kirk odgovori): Howard F. Kirk. — (vpraša): Kje stanujete, mister Kirk? — govor istega Kirka): 2970 Sheridan road (Vprašanje): Ste oženjeni? (Odgovor): D (Vprašanje): Koliko časa?—(Odgovor): O novembra 1915. — (Vprašanje): Ali ste v pustili vašo ženo, mister Kirk, ali je ona pustila vas? — (Odgovor): Ona je mene z stila. — (Vprašanje): Ste ji morda vi dali vzrok, da je šla od vas, mister Kirk? — govor): Ne, niti najmanjšega vzroka.—(V šanje): Kako ste se obnašali napram vaš ni, dokler je bila pri vas? — (Odgovor): kot se mora obnašati dober soprog.—(Vp nje): In kako se je vaša žena obnašala nap vam? — (Odgovor): Zelo slabo. — To je Ako želi odvetnik nasprotne stranke kaj v šati pričo, ima zdaj priliko."

Nasprotni odvetnik ni imel nobenega v šanja in Kirk je zaključil :"Ker ni več not ga vprašanja, je mister Kirk prost nadalje pričanja."

Sodnik je nato odločil, da advokat lahko spiše akt ločitve za svojega klienta K

Vesti iz Jugoslavije

...O JE IZVRŠEVAL ATENTATE V ZAGREBU

...mesečno ugibanje pojasneno

Ljubljana, 17. nov. 1929.

...januarja je izšel kraljev pro... na narod v katerem ukinja ...vo, razpušča dotedanjo vla... razpušča parlament ter po... ...ja za predsednika vlade in ...njega ministra generala ...a Živkoviča. Med kraljem in ...dom ni več posredovalcev. ...puščene so bile istega dne vse ...čne stranke v državi, moč... ...pozicionalne stranke niso bi... ...eležne nikakega upoštevanja ...stavi nove, od kralja ime... ...ne vlade.

...oteče februar, poteče polovi... ...marca. Pride 22. marc. Tega ... zvečer je bil izvršen v Za... ...atentat na predsednika ...pisnega koncerna "Jugo...pa", novinarja Toni Schle... Ko so je ta ob 8. zvečer vra... v avtomobilu domov, ga je ... stanovanjem ustrelil ne... človek, ki je imel enega po...ča s sabo. Schleglov šofer ...e z avtomobilom pognal za ... v zasledovanje, a sta o... ...napadalca izginila brez sledu. ...inistrstvo za notranje zade... je razpisalo visoko nagrado ...ega, ki bi izdal atentatorje ...njihove sokrivce ter jih pred ...oblastem.

...retekli so meseci. Vse zasle...anje je bilo zaman. Atenta... je hodil po Zagrebu nespoz..., stalno oborožen za vsak ...aj aretacije ali podobnega. ...ko sokrivci. Zakaj jasno je ..., da ta atentat ni bilo delo ...meznikov, marveč večje sku... ...iz vrst hrvatskih bivših o...cionalnih strank. Tudi so v ... času emigrirali razni vodi... ...federalistov in pravašev v ...emstvo ter tam iskali raz...stikov.

...rišel je 1. avgust. Tega dne ...l izvršen atentat na orožni... ...vojašnico v Zagrebu. Podlo... ...so pri poslopju bombe, ki so ...ušile portal zgradbe in pobi...pe na oknih. Več orožnikov ...lo baje ranjenih. ...a železniško progo pri Za... ...u je bilo par krat položeno ...ega razstreljiva, ki je raz... ...o neki mostič. ...alo balkanskega se je začelo ...grebu in okolici. ...a atentatorji na Schlegla pa ... bilo nobenega sledu in še ...o je pisalo na policijskih o...: Nagrada toliko in toliko ... dinarjev za onega, ki nam ...ga priti na sled Schleglo...morilcev.

...pravijo, da se je dekle aten...ja na Schlegla polakomnilo ... denarja in izdalo svojega ...a oblastem, češ, on je ubil ...egla. ...koliko je to resnica, ne ve... Res pa je, da je zagrebška ...ija zvedela za atentatorja ...egove pomagače. Atentator ...i bil šofer **Mijo Babič**, za...n v tvornici Siemens pri ...omercu. Ko sta dva agenta ...a v tvornici aretirati Babi...e ta potegnil iz žepa revol...er **streljal v oba detektiva. ... se je mrtev, drugi ranjen ...il na tla**, Babič pa je pobe...in ga še danes niso prijeli. ...a dne je streljal na detekti... stražnika tudi neki **Hrani...** Babičev pomagač, ko sta ...tela stražnik in detektiv a...ti. Detektiva je ustrelil, ...nika pa ranil. Pobegnil je, ...cija ga je naslednjega dne ...la. Tadva z drugimi naj bi ...v zvezi z atentatom na ...gla.

...aj je izdala državna agen... "Avala" poročilo o zagreb... atentatih in atentatorjih. ...ilo opisuje nameravano a...jo Babiča in njegov napad ...iciste. Babič je ustrelil de...a Keča, ranil pa detektiva ... Dalje poroča "Avala":

...se je odigralo ob pol 6. zve... Pri preiskavi v Babičevi so... tvornici so našli pod poste... papir zavito **orožje in raz...o**. Oblasti so takoj orga...le zasledovanje za moril... Babičem, rojenim 6. sep...a 1903 v Novem Bukovcu. ...sno se je vodila preiskava ... ugotovi, s kom se je Babič ... in kam je zahajal. Še isto ... policijski organi prijeli ...ega prijatelja **Dragotina ...jaka**, delavca, ki je krog ...e obiskal **Zvonimira Pospi...** ...ljuč. pomočnika. Pri hišni ...avi v Križnjakovem stanovanju so našli revolver in 34 nabojev. Nadalje je bilo ugotovljeno, da je Križnjak prejel ta revolver od **Marka Hraniloviča**, ki stanuje v mestnih hišah, in da sta njegova najboljša prijatelja Hranilovič in neki **Matija Soldin**.

Pri hišni preiskavi v stanovanju Marka Hraniloviča so našli revolverje in streljivo. Hraniloviča ni bilo doma, zato sta čakala ob vhodu v hišo detektiv Trenski s stražnikom Blaževičem. Ob pol 11. zvečer je prišla neka oseba iz mesta in se ustavila pred hišnimi vrati. Trenski je odprla vrata ter prijel neznanca za rokav, toda ta se je iztrgal, odskočil tri, štiri metre in začel streljati na detektiva in stražnika. (Neznanec je bil Hranilovič). Iz teme sta priskočila še dva neznanca ter streljala na oba policista. Detektiv Trenski je bil ubit, Blaževič pa zadet v tilnik.

Hraniloviča so prijeli 31. oktobra v hiši na Ribnjaku št. 22. V trenutku aretacije je skušal Hranilovič spet streljati z revolverjem, pa so mu to še pravočasno preprečili. Na podlagi izpovedb izhaja, da je Babič po izvršenem napadu na detektiva prosil Hraniloviča naj ga vzame k sebi, da bo prenočil pri njemu. Tako so šli proti stanovanju Hraniloviča. Ta je stopil naprej, da vidi, ali je dohod prost, a ko je zapazil detektiva in stražnika je začel streljati. Na pomoč sta s strani priskočila še Babič in Pospišil, njun tovariš. Babič in Pospišil sta še danes na svobodi. Policiji ni uspelo, da bi ju dobila v roke, dočim so Hraniloviča naslednjega dne aretirali.

Preiskava je dognala, da je pri umoru Schlegla sodelovala trojica: **Babič, Soldin in Hranilovič. Umor sam je izvršil Babič. V njegovi neposredni bližini je bil Soldin, dočim je Hranilovič stražil pred hišo "Jugoštampe" in pazil na to, kdaj pojde Schlegel domov.** Ko se je ta odpeljal, je tudi Hranilovič skočil v avtomobil in se odpeljal v bližino Schleglovega stanovanja, a v tem trenutku je Babič že izvršil atentat.

Druga dejanja te skupine. — Dosedanja preiskava je ugotovila, da ima ta družba na vesti tudi druga dejanja. Pri **atentatu na orožniško vojašnico** so sodelovali **Hranilovič, Križnjak, Pospišil, Babič in Soldin.** Strelivo je prinesel Križnjak, vžigalno napravo je postavil Hranilovič, v njegovi bližini pa je bil Pospišil, Babič je stražil pred vrati vojašnice, a Soldin v Palmotičevi ulici. Po eksploziji so vsi pobegnili. Pri teku preko trga N **je Soldin vrgel na stražnika, ki ga je hotel ustaviti, bombo.**

Dalje je ugotovljeno, da sta tudi **atentat na most pri Brezovici in skretnico pri mostu med Veliko Gorico in Mraclinom** delo **te družbe.** Atentat na most pri Brezovici je izvršil Pospišil s Križnjakom. Strelivo je prinesel Hranilovič, ki ga je prevzel od Stjepana Horvatka. Popišil je s Križnjakom položil raztreljivo tudi na skretnico pri Veliki Gorici.

"Avala" poroča dalje, da ta skupina ni bila brez vezi z raznimi bivšimi voditelji opozicionalnih strank na Hrvaškem, kar je povsem razumljivo. **Vse te osebe so imele stik z dr. Pavelićem in Perčecem, voditeljima pravašev, ki sta emigrirala in ki sta in contumacium obsojena na smrt.**

Dalje dementira "Avala" vesti inozemskega tiska, da je bilo ob tej priliki aretiranih mnogo vidnih osebnosti zagrebškega mesta, tako univ. prof. dr. Šuflaja in drugih. V zvezi s to stvarjo je po poročilu "Avale" zaprtih le krog 20 oseb, druge pa so izpustili, ker so jih aretirali le kot znance omenjenih atentatorjev. Čim so dognali, da so vezi nekaterih zgolj zasebne, so jih izpustili. Dr. Šuflaj je bil samo zaslišan, profesor Milovar pa je bil obsojen le na 5 dni zapora s strani policije, a ne zaradi vezi z atentatorji.

To je v glavnem vsebina uradnega poročila "Avale" o pojasnitvi zagrebških atentatov. "Novosti", dnevnik "Jugoštampe", ki jo zdaj vodi brat umorjenega Schlegla, pišejo k temu poročilu članek, kjer pravi, da se je policiji posrečilo, zgrabiti ljudi-teroriste, ki so hoteli "makedonizirati" Zagreb, da tega policija ni preprečila s tem odkritjem.

Proti avstrijskemu fašizmu

Socialisti in sedanja kriza v Avstriji. — Strankin zbor

Ljubljana, novembra 1929.

V avstrijski republiki se je zadnje dneve malo pomirila borba radi ustavne reforme, ki jo zahtevajo nacionalisti in vladne stranke, ki so s pomočjo starih upokojenih avstrijskih oficirjev in monarhistov organizirali svojo oboroženo organizacijo domobrancev ali kot se imenujejo nemško Heimwehrovcev. Ti meščanski kričači zahtevajo, da se pravice predsednika republike razširijo, kar pomeni da bi postal predsednik diktator in bi bilo s tem konec demokratične republike. Ko je pred mesecem odstopil kancelar prelat Seipel, je postal ministrski predsednik in predsednik vlade dunajski policijski direktor Schober, torej napol vojaška oseba in pomeni to poizkus, preiti legalnim potom k diktaturi.

Uprizoriti državni udar si menda ne upajo kar na slepo, ker morajo pač računati z močno armado socialistov in socialistično vojaško organizirano obrambno organizacijo tako zvanim Schutzbundom. Poleg tega je treba vedeti, da se vse važne državljanske bitke odigravajo v glavnih mestih, Dunaj pa velja vendar za rdeče mesto saj ima socialistična stranka samo na Dunaju nad 400.000 članov, ki so vsak hip pripravljeni sprejeti poziv na boj.

Zato skušajo doseči svoje namere zakonito, s pomočjo izglasovanja v parlamentu. Tu pa spet ne morejo dobiti dvetretjinske večine, ker je socialistična opozicija silno močna. Brez nje je sploh nemogoče sprejeti kakršnokoli ustavno reformo.

Tako je položaj poostren tem bolj, ker ne popusti ne eden ne drugi. Izgleda pa, da so se nacionalisti kljub vsem svojim magazinom orožja udali vsaj toliko, da so pripravljeni na pogajanja, da se mirno reši ta spor.

Za stališče socialne demokracije o tem vprašanju, ki je danes središče političnega življenja avstrijske republike, je vsekakor važen zbor avstrijske socialne demokracije, ki se je vršil maja meseca na Dunaju, v času, ko je bila ta borba že blizu svojega viška. Radi važnosti poročamo v kratkem o glavnih referatih na tem strankinem zboru.

Moč stranke. — S. Skaret je poročal za strankino vodstvo. Sporočil je, da šteje danes stranka 730.000 članov, od teh na Dunaju samem 420.000. Pred letom je bilo število članov za 44.000 manjše. V mladinskih socialističnih organizacijah je narastlo število za nad 20.000 novih borcev. Društvo Prijateljev delavskih otrok šteje 95.000 članov.

Borba za demokracijo

Referat s. Bauerja. — Ideolog avstrijskega socialističnega gibanja, s. Bauer je referiral o borbi za demokracijo. Poudarjal je, da je Nemška Avstrija od vseh industrijskih držav najbolj siromašna s kapitalom in najbolj navezana, vzdrževati svoj produkcijski aparat s tujim, inozemskim kapitalom. "Kljub temu pa — je nadaljeval Bauer — mislijo meščanske stranke, da smejo s stalnimi pohodi Heimwehrovcev povzročati neprestano krizo gospodarstva. Ne le voditelji Heimwehrovcev, marveč tudi odgovorni meščanski politiki pretijo, ustvariti s pomočjo puča nov red. Dogodki zadnjih tednov morajo vendar vsakogar poučiti, da postaja kriza demokracije, ki so jo nalašč izvedli, najtežja kriza narodnega gospodarstva. Po drugi strani je politična kriza sedanjih dni posledica razcepljenega razvojnega procesa, ki se je vršil teh devet let meščanske vlade. Meščanske stranke, ki niso mogle ustaviti tega razmaha socializma, so venomer skušale voditi borbo proti nam. Buržoazija je s svojim demagogičnim ščuvanjem in s svojim denarjem omogočila oborožitev fašizma, meščanske stranke so svoje mlade ljudi pognale v to fašistično organizacijo, meščanske vlade pa so skrbele, da niso oblasti videle magacine orožja Heimwehrovcev, niti njihovih javnih vežb v streljanju s strojnicami. Ista buržoazija se zdaj čudi, da se začenja stvar obračati proti njej, pa išče in tuhta, kje bi našla izhod: kako bi sicer lahko uporabili fašiste proti socialistom, ne da bi s tem ubili tudi kapitalizem v Avstriji. Če gospodje ne vedo za izhod, potem mislim je izhod samo eden: **nove volitve.** So pa ljudje, ki ne marajo ničesar slišati o novih volitvah, in ki nam dan za dnem pretijo: če ne pojde v parlamentu, bo prišel Heimwehr, z njim in z vojsko uprizorimo potem državni udar. K tem pretnjam naj rečem samo to-le: če pretijo gospodje meščani, se prav nič ne bojimo. Če vlada sama razbija pravni temelj v državi, potem ni več nobenega pravnega temelja, kadar pa v državi ni nobenega pravnega temelja, potem se nahaja država sredi revolucije. Vsak delavec bo razumel, da smo izgubljeni za desetletja, če se pustimo zdaj — posiliti. Posiliti pa se ne damo. Zbudilo bi nam le voljo do zmage, pa naj nas stane, kolikor hoče."

Rennerjev referat. — Renner, prvi avstrijski kancler, znan zadružni delavec v avstrijskem delavskem zadružništvu, eden glavnih voditeljev socialne demokracije v Avstriji, je govoril: Ni nemogoče, da skušajo z desnice s hladnim državnim udarom. A to ne bo prav nič presenetilo socialno demokracijo, ki ne bo niti počakala na signal za odpor. Tistega dne, ko bo ustava poteptana, ne bo več nobene ustave in nobenih ustavnih oblasti, ne bo nobene ustavne pravice več. To povem ne radi grožnje, marveč ker je to samo po sebi razumljivo.

Naši meščani naj vedo, da je delavski razred pripravljen kljubovati vsaki sili, da stoji delavstvo kot granitna stena krog ustave in da je ni sile, ki bi to steno podrla. Po drugi strani pa nismo za to, da bi moralo priti do oboroženega spopada. Naša dolžnost je, povedati danes, da je izhod. Zato zahtevamo razorožitev.

Pred vsako ustavno reformo stoji jasna zahteva: nobene privatne sile ali nasilja. Če nam odklonijo to, nam ni dano drugega kot dalje oboroževati se in biti pripravljen, dokler se nasprotniki spričo naše moči ne spametujejo. Potem ne bo preostalo drugega kot nove volitve z geslom: "Razorožitev."

Schutzbund je vojaško organizirana socialistična organizacija za obrambo pred fašisti Heimwehrovci. Njen vodja dr. Julius Deutsch je izjavljal, da je Schutzbund obrambna organizacija, ki je v gotovi razvojni stopnji potrebna za proletarijat. Dokler bo ta potreba obstojala, bo socialna demokracija neumorno krepila vrste Schutzbunda. Zadnje tedne je Schutzbund silno narastel, to pa predvsem radi godnje Heimwehrovcev, ki je tudi stopnjevala odločnost in smelost delavskih bojevnikov.

Zaključno besedo je imel predsednik, župan dunajskega mesta Seitz, ki je dejal: "Zahvaljujemo se našim prijateljem iz vseh držav za njihove pozdrave in izjave svoje dejanske podpore in obljubljamo, da se bomo izkazali za vredne sodruge. Mi sami bomo obračunali s heimwehrovskim strašilom in delavskemu razredu Avstrije bo uspelo, pomiriti norce in pokazali meščanom, da bomo v mirnem razvoju v oblikah demokracije vodili Avstrijo naprej in navzgor."

Med resolucijami so sprejeli tudi resolucijo k vprašanju "**ustavne reforme.** Strankin zbor odklanja vsako omejitev volilnih pravic, odklanja reakcijonarno zahtevo, dati predsedniku republike pravico, izdajati samostojno zakone in ukaze ter razglašati izjemno stanje. Socialistično delavstvo se poziva na stalno pripravljenost za boj, da se zatre vsak morebitni poizkus puča. Tudi v tem vprašanju (priprave za borbo v slučaju državnega udara) so sprejeli posebno resolucijo. Ti referati nam pričajo in kažejo najbolj jasno, kako dobro se avstrijska socialna demokracija zaveda položaja, kako trezno ga presoja in kako hladno je pripravljena na vsa presenečenja in kako trdno veruje vase, ker si je svesta, da stoji za njo velik del prebivalstva in velik del svetovnega proletariata in si je sigurna simpatij celo od mnogih levih meščanov, ki bi videli v vsakem poizkusu Heimwehrovcev nevarnost za demokracijo, ki je bilo prelito zanjo toliko krvi.

Socialna demokracija je zvesta čuvarka vsake demokracije in svari: Roke proč od demokracije, proč zavore delavskemu gibanju!

—xyz.

Randolph Hall, 23-letni tekstilni delavec iz Marjona, N. C., ki je bil obstreljen od šerifovih pomagačev radi "zločina," ker je pripadal k uniji. Slika ga kaže v bolnišnici.

Slaba oskrba indijanskih otrok.

Washington. — Notranji tajnik Wilbur pravi v letnem poročilu, da se otrokom Indijancev, za katere skrbi vlada, ne godi preveč idilično. Posebno slaba je oskrba šolskih otrok, za katerih prehrano je biroj za indijanske zadeve potrošil po 14 centov na dan. Vseh šol za Indijance je 22; vseh Indijancev je v Združenih državah še 350,000. Wilbur upa, da bo vlada v prihodnjih 25 letih popolnoma "amerikanizirala" potomce nekdanjih gospodarjev ameriškega kontinenta. To se bo najbrž tudi zgodilo, ako ne bo vladni indijanski biroj v boljših rokah kot je bil pod prejšnjim upraviteljem C. H. Burkejem.

Fisher Body zaprla vrata

Detroit. — Tisoči delavcev so izgubili delo, ko je Fisher Body korporacija zaprla vrata tovarne št. 18. V zadnjih par letih je bila to tovarna pozorišče večjega števila sporadičnih uporov, da katerih je prišlo radi znižanja plač in intenzivnih priganjaških metod.

Depresija v tekstilni industriji

Providence, R. I. — Tekstilna industrija v državi Rhode Islandu občuti precej težko depresijo. Državni delavski komisar poroča, da je bilo v novembru odpuščenih 10 odstotkov delavcev. Tri tovarne so prenehale z obratom. Pri Hamlet kompaniji v Pawtucketu je stavka.

Vlože tožbo proti morilcem Elle Wigginsove

Charlotte, N. C. — F. F. Flowers, odvetnik levičarske tekstilne unije, naznanja, da vloži tožbo za $50,000 odškodnine proti morilcem Elle May Wigginsove, vdove in matere petih otrok iz Gastonije. Tožba bo v glavnem naperjena proti Manville-Jenkes kompaniji, ki obratuje lorejsko tovarno v Gastoniji, katere vodstvo je odgovorno za drhalsko nasilje. Ker do danes še ni bil nihče spoznan krivim umora Wigginsove, morejo tožitelji nastopiti edino proti tekstilni družbi.

Tudi lepa poteza

Rochester, N. Y. — Kdo bi mislil, da imajo makaroni tako visoko vrednost. Gioia Bros. Macaroni kompanija je ponorela ali pa si je zamislila dobro oglaševalno in brezplačno kampanjo. Proti 21 stavkarjem je namreč vložila tožbo za stotisoč dolarjev odškodnine radi izgube biznisa. Da družba ne misli resno, dokazuje to, da je pripravljena na kompromisno poravnanje stavke, katero vodi Amalgamated Food Workers unija. Vendar je tožba dobro sredstvo za zlomitev stavke.

Mussolini skrbi za zdravje albanskega kralja

Rim, 5. dec. — Albanski kralj Zogu je hudo bolan. Mussolini mu je poslal dva dobra zdravnika iz Rima.

zakaj kadilci graduirajo do CAMELS—

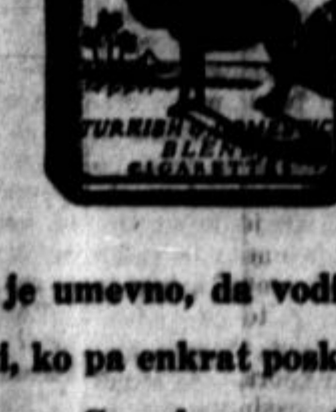

Fraso "Jaz sem graduiral do Camels," si je izmislil neki Camel kadilec. Izraža izkušnje milijonov, ki so se potom Camels naučili spoznavati resničen užitek kajenja.

Ko se okus v kajenju razvije, je umevno, da vodi proti boljši kakovosti. Novi kadilci morda niso kritični, ko pa enkrat poskusijo resnično milobo in prevladujočo izrazitost mešanice v Camel, spoznajo, da je tukaj resnična neprekosljivost. Za take izbirčne kadilce so delane Camels . . . zanje je odbran najboljši izbran tobak, in to kakovost se vzdržuje za milijone, ki poznajo pristen užitek kajenja.

ko spoznajo razliko, se zatečejo h Camels

© 1929, R. J. Reynolds Tobacco Company, Winston-Salem, N. C.

IVAN JONTEZ:

USODNA ZMOTA

VI.

Leto dni je že bilo okoli, a vojske še ni bilo konec in izgledalo je, da morija še ne bo kmalu končana. Saj so se celo tisti, ki so dozdaj mirovali, jeli udeleževati svetovnega klanja. Bolgarska je napadla svojo sosedo, zmučeno Srbijo, Italijan je napadel solnčno Goriško in tudi mali Rumuniji ni prizanesel strašni vojni bog. Vsepovsodi: na severu in jugu, na vzhodu in zapadu je grmelo, treskalo in bobnelo in človeška kri je tekla v rekah. Zdelo se je, kot da se je odprlo peklo in izpustilo vse svoje hudiče na grešni svet, da ga mučijo.

Evropa je sličila groznemu vulkanu, ki je skozi tisočera žrela bruhal ogenj in jeklo na nesrečne zemljane in uničil vse, kar je mogel doseči. Kamor si pogledal, povsod si videl ogenj, dim, kri, vonjal neznosen smrad bojišč, čul oglušujoč grom, vzdihe umirajočih, krik ranjenih, jok in stok mater, vdov in sirot. Strahota, kakršne si človek, ki je ni vžil, sploh ne more predstavljati!

Janez, ki je izpočetka zelo pogostoma pisaril Nežiki, je zdaj bolj poredkoma pisal. Ne da bi se njegova ljubezen ohladila—Nežika mu je bila dražja kot kdaj popreje in je naravnost koprnel po nji—toda pisariti se mu ni bilo več ljubilo. Kaj pa naj bi ji bil tudi pisal? O vojnih grozotah, ki še sam ni rad mislil o njih, četudi so ga vedno obdajale! O krvi, ki se je kopal v nji ali o mrtvecih, ki leže okoli njega? O ljubezni? Saj ve, da jo ljubi, saj ji je povedal že tisočkrat. In peklo, v katerem se je nahajal, ga je otopelo, kot vse ostale. Postajal je top in brezbrižen in včasih se mu je zdelo celo, da bi mu bilo vseeno, če bi poginil. Potem bi vsaj imel mir in mučiti bi se mu ne bilo treba. Ne enkrat je bil v izkušnjavi, da bi se sam ubil in končal neznosno trpljenje, ampak misel na Nežiko ga je vedno obvarovala pogube od lastne roke. Ko bi bil revež vedel, kaj ga čaka, dvomim, da bi si bil prizanašal. Ampak človek ne ve, kaj vse ga čaka in to je dobro zanj.

Medtem, ko se je Janez mučil po strelskih jarkih, pa je Nežika trpela doma. Že v začetku naše povesti smo omenili, da je bila precej vroče krvi in podvržena neki gotovi strasti in da ji je bil Janez naravnost potreben baš vsled tega. Prve mesece po njegovem odhodu na bojišče je že še prestajala in brez posebne težave premagovala izkušnjave, ker je upala, da se ji fant skoro povrne, kar je bila sicer le varijiva nada, ki pa je njo le obvarovala padca. Toda minuli so meseci, minulo je leto, vojska še ni bila končana. Nekateri dalekovidnejši možje so celo prerokovali, da bo vojna trajala najmanj še dve leti, če ne dalj. Tako se je zgodilo, da je Nežika izgubila vsako upanje v skorajšnji povratek svojega fanta in tako izgubila edino oporo v boju proti skušnjavi.

Koncem prvega vojnega leta je prišlo v Podgrinje bataljon vojakov—Čehov in Nemcev, ki so se naselili v vasi za nedoločen čas. Z vojaki je prišlo v vas novo življenje. Mnoga dekleta in žene, ki so dozdaj žalovale za dragimi, ki so se mučili po raznih bojiščih, so zdaj otrle solze in se prijazno nasmehljale novodošlecem, ki so vporabili priložnost in vživali—marsikdo—zadnjikrat v svojem življenju. Starejši ljudje so se sicer zgražali nad razuzdanostjo mlajših in Dolinarčin telažnik, gospod župnik, je obetal grešnicam večno pogubljenje, ampak pomagalo ni nič. Dekleta in žene so izgubile glave ter se brez pomislekov metale v objem hrabrim branilcem domovine, ki so menili: "Uživaj, dokler si še živ, ker po smrti ne boš mogel!" in so uživali. Tudi mlada, življenja prekipevajoča Dolinarica ni bila nič boljša, kar je župnika sicer jezilo, a si ni mogel pomagati. Nekaj časa je rohnel s prižnice na pregrešni svet, ko pa mu je neka garjeva ovca, kot se je sam izrazil o dotičnici, očitala, češ, naj rajši pred svojim pragom pometa, je pa utihnil, zakaj tudi njegova vest ni bila čista....

Med tistimi, ki so padle, je bila tudi Nežika.

Tedaj, ko so prišli vojaki v vas, sta se naselila v Italijanovi vili dva častnika: star, siten major, ki je uporabil ves svoj prosti čas pri jedi, pijači in v postelji, in mlad, plavolas poročnik, ki so mu bile ženske prva, služba pa poslednja briga. Naravno, da se je takoj prvega dne smrtno zaljubil v Nežiko in da jo je jel nadlegovati z vsakovrstnimi ponudbami. Nežika se mu je nekaj časa ustavljala, končno pa se mu je podala, misleč, da bo njen padec ostal brez vidnih posledic; ona je namreč bila prepričana, da je — nerodovitna, saj se je tri leta pečala s svojim fantom, Janezom, in je njuno intimno občevanje ostalo brez vidnih posledic. Saj ne bo nobeden zvedel za njeno pregreho, si je mislila ter privolila v greh. Ko bi bila revica vedela, kako zelo se je motila in kako težka bo kazen, morda bi se ne bila izneverila dani obljubi.... Toda Nežika ni vedela....

Dva tedna pozneje je njen zapeljivec odšel na bojišče, Nežika pa je dobila drugega častika v osebi mladega, nezkušenega oročnika Jerneja Šmuca, ki je bil pred nedavnim premeščen iz mesta K. v Podgrinje. Šmuc je bil prijazen in čeden fant, ki mu je oročniška uniforma zelo dobro pristojala, v srčnih zadevah pa je bil še čisto zelen. V Nežiko se je zagledal do ušes čim jo je prvič videl in takoj začel izziti za njo in ji ponujati svojo ljubezen.

Tiste dni, ko je stopil Šmuc na pozornico naše povesti, je Nežika opazila, da ž njo nekaj ni v redu in kmalu s strahom ugotovila, da je najbrž — nosečа.... To nepričakovano odkritje je dekleta, ki je bila preje prepričana, da jo kaj sličnega ne more doleteti, strašno potrlo. Uničena se je vrgla na posteljo in obupne ihtela, preklinjajoča svojo slabost in nepremišljenost, prepričana, da je Janez zdaj za vedno izgubljen zanjo. Gotovo jo ne bo maral niti pogledati več, ko zve o njeni sramoti, si je mislila—in ona ga je navzlic svoji nezvestobi še vedno ljubila. On jo bo poslej preziral in zaničeval in nikogar ne bo, ki bi jo branil pred zlobnimi jeziki.

Tedaj j je šinila v glavo rešilna misel. Če je že zapravila Janezovo ljubezen, vseeno ni treba, da bi mirno čakala, da njena sramota postane očita in da bi ljudje z prsti kazali za njo, češ, poglejte jo, vojaško priležnico....

Ko je bil rešilni načrt v njenih možganih gotov, si je otrla solze, zatrla žalost vase in se podala na izvršitev svojega načrta, ki je imel uničiti srečo nji, Janezu in še drugim in povzročiti mnogo nepotrebnega gorja, ki bi vsem prizadetim ostalo prihranjeno, da se je dekle spomnila na pomembne besede njenega fanta, ki ji je dejal ob slovesu: "Nežika, ne pozabi.... da ljubezen vse odpusti — —"

Dober mesec pozneje je Nežika ihte razodela svojemu novemu ljubimcu, da bo postala mati in ga obupno prosila, naj se jo usmili in jo reši sramote — s tem, da jo poroči. Zaljubljeni Šmuc, ki ni dvomil v iskrenost njenih besed in verjel, da je on oče Nežikinega nezaželjenega deteta, se je vdal njenemu prigovarjanju in jo popeljal pred oltar.

Dan pred njuno poroko je Nežika dobila pismo od Janeza, ki ji je dalo mnogo misliti, a od njenega sklepa jo vseeno ni odvrnilo.

Ko je šla k poroki, je bila bleda in objokana, kar je dalo povod govorici, ki so jo razširjale vaške klepetulje, namreč, da se Nežika moži zato, da ne bi postala nezakonska mati Šmucovega otroka in da ji je za Janeza toliko ko za lanski sneg.

(Dalje prihodnjič.)

Evgenij Čirikov:

IZDAJICA

Šolski sluga je z zvoncem naznanil konec pouka. Učenci prvega razreda, ki so dobili precej enojk na račun neznanih jim latinskih besed, so molili in med glasnim govorjenjem zapustili razred. Vsi so bili veseli, da je že enkrat minila šola.

Samo Ivan je bil žalosten. Šel je sam za sošolci in gledal v tla. Nihče ga ni pogledal, nihče ga ni spremljal, nihče ni govoril z njim ali izrekel njegovo ime. Na zadnji stopnici ga je čakal Nikolaj Smetonin in mu zabrusil v obraz: "Izdajica! Dobro bi bilo, da te enkrat pretepemo!"

Ivan se je delal kot da ga ne sliši, ni se obrnil, tudi ni nič odgovoril. Rdečica, ki je za hip pokrila njegovo lice, je pričala o njegovem premagovanju. Da, slišal je, še prav dobro je slišal toda — kaj naj odgovori? Nič! Res — nekaj je izdal.

Bilo pa je tako. Včeraj so se med velikim odmorom pričeli pretepati pred tablo. Petrov je nastavil Grigorjevu nogo, Grigorjev je padel, začela sta se ruvati, nekdo je pa zavpil "Hura!" in prišli so še ostali in posegli v boj. Sokolov ni mogel premagati svoje jeze, pograbil je trikotnik in ga hotel vreči v gručo. Toda trikotnik je zgrešil cilj, oplazil Ivana preko glave in priletel v okno. Steklo je zazvenčalo, delci so se vsuli po oknu in po tleh; učenci so obnemeli, zgrinili v naslednjem trenutku na svoja mesta in začeli "zbrano" čitati — toda, bilo je prepozno.

Razrednik — za "Kozobrka" so ga krstili učenci — je opazil glavna pretepača: Petrov in Gregorev sta namreč prepozno odšla na svoja mesta. Najprej se je razrednik obrnil na ta dva. Razjezil se je še nad Nikolajem Smetoninom in popolnoma nedolžnim Ivanom, ki je opazoval boj. Profesor ga je z drugimi vred zapisal v razrednico. Prišel je ravnatelj in poklical krivce predse. Mirno in odločno je zahteval, da mu povedo ime dotičnega, ki je ubil steklo. Vsi so stoično mirno prenesli njegov pogled in zatrjevali svojo nedolžnost. "Jaz nisem bil!" — "Ti nisi bil? Vprašam zadnjič." — "Ne!" — "Tudi ne veš, kdo bi bil?" — "Ne vem!" — "Zakaj pa gledaš vstran? Glej v mene!" — "Pa vendar jaz nič ne vem; nič nisem videl: sem se ravno tisti hip obrnil." — "Odidi! . . . Pa ti, Petrov, ali si se tudi ti takrat obrnil?" — "Da, tudi jaz sem se takrat obrnil!"

Končno je ravnatelj dognal, da so se vsi istočasno obrnili in da zato nihče ni mogel navesti krivca, ki je mirno sedel v klopi, kot da se ne bi nič zgodilo. Samo Ivan ni mogel mirovati in je začel vzdihovati.

"Ali si bil tudi ti obrnjen proti oknu?" ga je vprašal razkačeni ravnatelj.

"Ne . . . jaz . . . jaz sem —" sem stal . . . jaz nisem naredil."

"Ti si videl, pa le ne veš . . . Dobro, ostaneš v šoli do štirih."

"Pa zakaj, saj nisem nič zakrivil!" je prosil Ivan.

Ravnatelj, ki je bil prepričan, da je Ivan ubil okno, mu je jezen odgovoril: "Do štirih, ljubček! A vi" — obrnil se je k drugim — "lahko odidete!"

Nihče se ni ganil. "Ali vsi, ali nihče," je zašumelo med njimi, nekdo je še dodal: "Ali bomo vsi brez kosila, ali pa vse spustite domov!" Ivan je popolnoma obupal, jokal je in govoril: "Jaz nisem bil . . . jaz . . . jaz . . . brez kosila."

Ravnatelj je poizkusil še zadnje sredstvo in zagrozil, da bo ves razred dobil slabo oceno v vedenju, če ne povedo imena dotičnega, ki je ubil steklo. Ivan grožnje ni umel in je mislil, da velja le njemu. In priznal je vse ter izdal svojega prijatelja Sokolova. — "Ne jaz . . . Sokolov je vrgel . . ."

Sokolov je bil miren. Ko je slišal svoje ime, je stopil pred ravnatelja in priznal: "Jaz sem vrgel!" Ravnatelj ga je kaznoval z zaporom do petih in mu ukazal, naj prinese drugo jutro rubelj za ubito steklo.

"Izdajica! Čenča!" je zagrmelo nad Ivanom, ko je ravnatelj zapustil razred. Učenci so skenili: prvič, nihče ne sme z njim občevati; drugič, nihče mu ne sme pustiti prepisovati naloge; tretjič, nihče mu ne sme "suflirati"; četrtič, nihče ne sme govoriti z njim in petič, da ga ob prvi priliki pretepo.

* * *

Prišel je k očetu. "Pri nas so danes ubili okno" — je dejal, in vzdihnil. "Ali ste ga morda vi ubili, Ivan Petrovič?" se je šalil oče, posnemajoč profesorja. "Ne, papa. Sokolov ga je razbil, a mene je hotel ravnatelj zapreti, dasi nisem bil nič kriv." Solze so se mu zalesketale v očesu. Žalosten je bil ta spomin.

"Aha . . . ha . . . Petrovič, pa zakaj jokaš, saj so stvar pojasnili? Ali nisi povedal?" — "Da, papa, ali sedaj se norčujejo z mene, da sem izdajica."—"Kdo? Kako? Kako?" — "Vsi . . . povedal sem resnico in oni no . . . nočejo več govoriti z menoj." — "Saj ni treba. Nimaš vzroka, da bi jokal. Povedal si resnico? Resnica, dragi moj, resnica čez vse! Ne taji nikdar. Ti si moj dober sin. Nehaj! Dovolj je." Začel ga je tolažiti.

Ivan je plakal še huje. V predsobi se je oglasil zvonec. Oče se je prestrašil in pustil Ivana, ki si je z veliko naglico brisal z rokavom solze. Oče je pohitel k vratom in zaklical: "Griša! Reci da nisem doma; da sem odšel v klub. Slišiš!" Griša se je vrnila in mu izročila posetnico. Oče jo je prebral in jo jezen vrgel na mizo. Prosili so ga, naj pride k bolniku, bil je namreč zdravnik. "Nobenega odmora mi ne dovolijo," je robantil. Ivan je vzel vizitko in bral. "A . . . papa, kaj pa, če bolnik umrje?"

"Ne vtikaj svoj nos v stvari, ki te nič ne brigajo," ga je prekinil oče. Prišla je mati.

"Mislim, da je vse v redu. Pojdiva!"

Ivan Petrovič je premišljal. Zakaj laže oče, da ga ni doma? Saj vendar laž ni dovoljena . . .

RAZNO

Prekrstitev. — Mesto Bugsworth v Vel. Britaniji se bo preimenilo, češ da sedanji naziv škoduje ugledu prebivalstva. Bug namreč pomeni stenico. "Steničevo" ali "Bogov gradec" in p. res. niso imena, ki bi vabila tujce v svojo sredino.

Tuje jezike poučujejo v Moskvi z uspehom po govorečem filmu. Mnogo dece prisostvuje živahnim prizorom, ki se tolmačijo v angleščini, skraja počasi, potlej pa vedno brže. "Les Echos" priporočajo, naj se tak pouk uvede še na Francoskem.

Delavni Berlin.—Od 4,024.165 prebivalcev si jih dobra polovica (namreč 2,163.947) sama služi preživitek. Od teh je 1,364.072 moških, 799.875 pa ženskih. V obrtu in rokodelstvu posluje 1,118.611 ljudi, vmes 362.315 žen. V bankah je zaposlenih 50.000, v poštni upravi istò toliko oseb, pri tramvaju 38.000, v elektrotehniških strokah 189.274, v raznih trgovinah pa 650.637. Z javnim ukom se bavi 27.000 glav, da ne omenjam 6000 zasebnih profesorjev in pisateljev. Gledališče in opera hranita 13,000 delavcev, kino 8000, brezžičništvo 364. Krošnjarjev je 12.000. V trgovinskem seznamu je letos 51.000 tvrdk in 20.000 hotelov, kavarn in gostiln.

Tihi avtobus. — London dobi v kratkem "molčeče" avtobuse, in sicer 200 v najkrajšem času, na tisoče se jih pa še izdeluje, da bodo zamenjali prejšnje ropotače. Dnevniki poročajo, da bodo novi tašelki vozili tako rahlo kakor najbolj dovršeni zasebni "samodrči."

Prehitro

Ona gre na letovišče, pa se poslavja od moža:

"Še ta teden ti pišem."

"Saj sem ti dal denarja vendar za 6 tednov."

* *

Neka tvrdka je v izložbo postavila sledeč napis: "Ne hodite v druge trgovine, da bi vas ogoljufali, pridite rajši k nam."

Agitirajte za "Prosveto!"

KLOBASE

Zopet so tu prave domače klobase, ravnotako kakor sta jih oče in mati doma delala. Cena je 38c funt. Denar se naj pošlje z naročnino. Poštnina plačana. Pišite na:

JOSEPH LESKOVAR
632 High Street, Racine, Wis.

RAD BI IZVEDEL

kje se nahaja JOHN BUR pred dvema letoma se je jal v okolici Trinidad, Co sedaj pa ne vem kje je. Kd naznani njegov naslov, m dem zelo hvaležen. Ak o sam čital te vrstice, ga pr da se prijavi na naslov: P. Žele, Tollerburg, Colo.

MLADINSKI LIST JE TUDI ZA ODRASLE. ALI STE NAROČENI NANJ?

Udobni

sedeži, razsvetljeni in gorki vozovi, ki so dobro zavarovani proti snegu, dežju in mrazu . . . obvarujejo pred nesrečo in zamudo na zimskih cestah.

Hitrejše se peljete z električno železnico!

Vozite se 70 mil na ur

Poslužite se našega informacijskega urada (Outing and Recreation Bureau) na 72 W. Adams St., Telefo Randolph 8200. Prosta pojasnila o zabavnih in poučnih vožnjah po chikaškem metropolitnem ozemlj

Za cene, vozni red in druga pojasnila o vseh treh železnicah telefonirajte RANDOLPH 8200

CHICAGO SOUTH SHORE & SOUTH BEND RAILROAD ■■ CHICAGO NORTH SHORE & MILWAUKEE RAILROAD ■■ CHICAGO AUROR & ELGIN RAILROA (The Burlington Lines)

VZHOD SEVER ZAPAD

SOUTH SHORE LINE NORTH SHORE LINE

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA